

Anna Lundh, universitetslektor och docent, Högskolan i Borås, Sverige, samt Adjunct Senior Research Fellow, Curtin University, Perth, Australien. anna.lundh@hb.se

Läsning på recept

Kunskapspraktiker i läsfrämjande insatser för barn och föräldrar under 2000-talets första decennium

Prescribed reading: Knowledge practices in reading promotion activities for children and parents during the first decade of the 21st century

Abstract

During the early 2000s, reading promotion initiatives where children's libraries and child health care collaborated became increasingly common. The purpose of this study is to create an understanding of how such reading promotion initiatives were discursively made possible. The purpose of the study is achieved through a so-called "What's the Problem Represented to Be" analysis of materials such as leaflets, books, and DVDs that were distributed to parents and caregivers with young children in this type of reading promotion initiatives. In the analysis, a meeting is identified between healthcare-related knowledge practices – especially influenced by logopedics – and children's library knowledge practices, where the former dominates. In the analysed instructions for reading, the paradox of reading promotion is resolved by equating certain forms of reading and related communicative activities with something that is medically necessary. This is therefore difficult to decline as a parent/caregiver. The study illustrates a breakthrough of an approach in reading promotion for parents/caregivers and their young children based on prevention, diagnosis, and treatment during the first decade of the 21st century. This approach is still active and dominant today, which raises questions about the role of children's libraries and the children's librarian's expertise in the contemporary Swedish landscape of reading promotion.

Keywords: critical studies of reading, discourse analysis, history of reading, reading promotion; Sweden

Introduktion

Samarbeten mellan barnbibliotek och barnhälsovård gällande målgruppen föräldrar¹ till små barn har förekommit i Sverige sedan åtminstone 1980-talet. Medan det från början handlade om några få, men uppmärksammade läsfrämjandeprojekt där folkbibliotek och barnavårdscentraler arbetade tillsammans för att nå ut med böcker till familjer (se Rydsjö, 2012, s. 22), går det under 2020-talet att se att samarbetena är permanentade och finns i stora delar av landet, inte minst inom ramen för den nationella satsningen Bokstart (Carlsson, 2024).

Den här studien handlar om 2000-talets första decennium, en tid då samarbetena mellan barnbibliotek och barnhälsovård fick något av ett genombrott då de började spridas över landet. Ofta drevs dessa samarbeten i projektform och på flera håll dokumenterades de av de inblandade parterna och ibland också av externa konsulter och forskare. Intresset i den här studien riktas mot en specifik del av denna dokumentation, nämligen de informationsmaterial om läsning som nämns att de delades ut till små barns vuxna. Dessa material, som till exempel kunde bestå av foldrar eller lösblad, delades bland annat ut vid föräldragruppsträffar eller till vuxna vars yngre barn hade remitterats till logoped. I den här studien beskrivs de här materialen som *instruktioner för läsning*.

Dessa instruktioner för läsning kan ses som en del av en hel apparat av råd, uppmaningar och rekommendationer om barns omvårdnad och uppfostran som olika aktörer – professionella grupper, kommersiella företag, myndigheter och andra offentligt finansierade institutioner – gett ut i syfte att nå föräldrar som målgrupp (se Björklund, 2019; Rose, 1999). Då denna typ av material ofta formuleras utifrån föreställningar om vad som är barns bästa, kan det vara svårt att ta sig an det med en kritiskt analyserande blick (se Stavrum, 2013; Andersson, 2025). Detta är dock vad som görs i denna studie. Ambitionen är att, som Yvonne Hirdman uttrycker det i förordet till sin analys av den roll familjen tillskrevs i 1900-talets svenska välfärdspolitik, göra "den goda viljans dilemmer" (2018, s. 6) till föremål för en undersökning (se även Hedemark & Lindsköld, 2025, s. 13).

En utgångspunkt i analysen är att instruktionerna för läsning som delades ut av personal inom barnhälsovården och på biblioteken till små barns vuxna kan ses som ett slags styrning av den läsning som sker i hemmen och inom familjen (se Rose, 1999). Tidigare forskning (Sundström Sjödin, 2019; Lindström Sol & Ekholm, 2021) har visat hur denna styrning går till i nutida läsfrämjande insatser i Sverige där barnbibliotek och barnhälsovård samverkar. Dessa studier illustrerar hur olika professionella grupper, som inkluderar bibliotekarier, formulerar normer och ideal kring hur läsning i hemmen bör gå till och som föräldrar förväntas försöka leva upp till. Normerna och idealen får alltså konsekvenser för barn och deras vuxna, till exempel vad gäller hur de uppfattas och också uppfattar sig själva i relation till läsning (se Bacchi & Goodwin, 2016).

Intresset i föreliggande studie riktas särskilt mot den kunskapsmässiga underbyggnaden – eller *kunskapspraktikerna* – som har varit med och format de normer och ideal om läsning och föräldraskap

¹ "Föräldrar" används i artikeln för att beskriva en målgrupp för läsfrämjande aktiviteter och projekt och en subjektsposition i det analyserade materialet. I annat fall används "små barns vuxna" (se t.ex. Lassén-Seger & Österlund, 2025) för att markera att det till exempel är möjligt att ha omsorgsansvar för ett barn, utan att vara förälder i juridisk mening.

som tidigare studier visat är verksamma idag. Kunskapspraktikerna skapar vissa förståelser av läsning och läsare och utesluter andra, vilket får betydelse för vilken läsning som främjas och de sätt på vilka den främjas.

Syftet med studien är att skapa en förståelse för hur det läsfrämjande som tog form i insatser där barnbibliotek och barnhälsovård samarbetade under tidigt 2000-tal diskursivt möjliggjordes. Studien utgår från två frågeställningar:

1. Vilka kunskapspraktiker kommer till uttryck i instruktioner för läsning riktade mot föräldrar till små barn under 2000-talets första decennium?
2. Vilka förståelser av läsning, läsare och läsfrämjande möjliggörs genom dessa kunskapspraktiker?

För att uppfylla syftet och svara på frågeställningarna genomförs en analys av olika typer av material som delades ut till små barns vuxna under åren 2000–2009 inom ramen för projekt och satsningar där barnbibliotek och barnhälsovård samarbetade. Det är viktigt att understryka att intresset i studien är att analysera kunskapspraktiker, och inte att utvärdera enskilda projekt, verksamheter eller involverade personer. Vidare är det viktigt att lyfta fram att studien genomförs i ett biblioteks- och informationsvetenskapligt sammanhang, vilket innebär att analysens resultat främst diskuteras i relation till biblioteket som institution, och alltså inte främst i relation till barnhälsovården.

I det följande ges en bakgrund till studien som baseras på tidigare forskning och annan litteratur. Därefter presenteras det analyserade materialet och hur det samlats in, samt studiens teoretiska utgångspunkter och analysmetod. Huvuddelen av artikeln består av själva analysen och avslutas med en diskussion av studiens resultat i relation till syfte och frågeställningar.

Tidigare forskning

För att ge en bakgrund till analysen presenteras i detta avsnitt tidigare forskning och litteratur under två rubriker. Inledningsvis presenteras studier som behandlar läsfrämjande insatser riktade mot barn och föräldrar i Sverige från det sena 2010-talet och framåt. Därefter introduceras litteratur som ger en bild av läsfrämjandets professionella och kunskapsmässiga underbyggnad, som den kommit till uttryck i läsfrämjandets politik och praktik.

Analyser av nutida läsfrämjande insatser

I detta avsnitt beskrivs tre studier som analyserar material och verksamheter där barnbibliotek och barnhälsovård i Sverige samarbetar i läsfrämjande insatser riktade mot små barn och deras vuxna. I dessa studier diskuteras sätten på vilka barn och deras vuxna tilltalas och hur deras läsning beskrivs, de relationer detta skapar mellan läsarna och olika professionella grupper, och de möjliga konsekvenser som dessa tilltal och beskrivningar kan få för hur läsarna (och icke-läsarna) uppfattas och också uppfattar sig själva och sin (icke)läsning.

2019 publicerades Elin Sundström Själdins analys av foldrarna *ABC-droppar* som ges ut av BTJ² och som ofta delas ut till småbarnsföräldrar vid barnhälsovårds- och/eller biblioteksbesök (och vars tidigare upplagor även ingår i analysen i föreliggande studie), samt *Föräldrahandboken*, som sedan 2016 delats ut till vårdnadshavare till barn i årskurs 1 på lågstadiet av den privata stiftelsen Aktiv Skola. I Sundström Själdins (2019) analys illustreras hur läsning i materialet konstrueras som en fråga om folkhälsa – något som även Sara Andersson (2024b) belyser – och hur barns läsning har kommit

² BTJ, tidigare Bibliotekstjänst, är ett inom den svenska bibliotekssektorn välkänt och omdiskuterat företag specialiserat på biblioteksprodukter (se Hedemark & Lindsköld, 2025, s. 105–107).

att medikaliseras. I analysen noteras också att små barns läsning blir en fråga för den enskilda familjen att lösa. Samtidigt kan olika professionella grupper inom barnhälsovården och vid biblioteken ge expertråd kring hur läsningen i hemmet bör gå till. Dessa råd innebär att hemmet pedagogiseras. Det pedagogiserade hemmet kräver en viss typ av förälder, nämligen en god och moralisk förälder som läser den goda litteraturen på rätt vis med sitt barn och på så vis säkrar barnets framtid, inte minst vad gäller utbildningsframgångar. Vad som kommer i skymundan, menar Sundström Sjödin (2019), är att den ideala läsning som beskrivs baseras på läsvanor inom svensk, vit medelklass, och att andra familjers möjligheter till och vanor kring läsning marginaliseras.

Sundström Sjödin (2019) diskuterar sina resultat i termer av styrningsrationalitet eller governmentaltitet, ett foucauldianskt begrepp som beskriver de tekniker för styrning av individers och gruppers beteenden som syftar till självstyrning (se även Rose, 1999). Detta teoretiska perspektiv utgör också basen för Sofia Lindström Sols och David Ekholms (2021) studie av Bokstartsverksamheten som introducerades i Göteborg 2015. Bokstart är en läsfrämjande insats med ursprung i 1990-talets England (se Rydsjö, 2012), som kom att introduceras som ett Kulturrådsstött pilotprojekt 2015 – med Göteborg som en pilotkommun – och som idag är ett nationellt program. Centralt i programmet är samverkan mellan bibliotek, förskola och barnhälsovård och de bokgåvor som små barn får då bibliotekarier gör hembesök. Lindström Sol och Ekholm (2021) analyserar hembesöken, som i det specifika analyserade pilotprojektet skedde i så kallade socialt utsatta områden, som en sorts styrningsteknologi. De lyfter fram hur hembesöket, med sina rötter i filantropin och socialt arbete, signalerar en pågående sammanslagning av kulturpolitiska, utbildningspolitiska och socialpolitiska mål och hur familjen blir den enhet inom vilken dessa mål ska realiseras, med hjälp av olika professionella gruppers insatser.

Slutligen, i boken *Röra vid böcker: Diskursiva och materiella arrangemang kring bebisars boksamvaro* undersöker Sara Andersson (2025) främjandet av bebisars läsning i en etnografisk studie. Genom en analys av ett omfattande material urskiljs så kallade "ontonormer", ett begrepp myntat av Annemarie Mol (2013) och som Andersson (2025) använder för att beskriva normativa utsagor om bebisars läsning och dessa utsagors kunskapsmässiga underbyggnad. Ontonormerna som Andersson identifierar har en grund i utvecklingspsykologi, beteendevetenskap och (populariserad) anknytningsteori och har alla "[g]od språkutveckling och framtida social samt akademisk framgång" som mål (Andersson, 2025, s. 154). Precis som i de två ovan beskrivna studierna, kan Andersson också identifiera hur små barns läsning hänger ihop med ideal om det goda föräldraskapet och understryker vidare att idealet främst gäller det goda moderskapet.

Läsfrämjandets professionella och vetenskapliga underbyggnad

De ontionormer som Andersson (2025) identifierar och den medikalisering av läsandet som Sundström Sjödin (2019) belyser har historiska rötter. Flera studier (Andersson, 2024b; Hedemark, 2020; Hedemark & Jonsson, 2021; Hedemark & Lindsköld, 2025; Lindsköld, Dolatkah & Lundh, 2020) om läsandets politik i Sverige under 1900-talet och fram till idag visar hur styrningen av läsning har gått från ett fokus på litterär smak till ett fokus på läsförmåga och språkutveckling. Denna utveckling har gått hand i hand med ett större inflytande från kognitions- och neurovetenskaperna i den politiska diskussionen om läsning. Samtidigt har ansvaret för barns utveckling av läsförmåga lagts mer på de enskilda familjerna än tidigare, snarare än enbart på samhällets institutioner. (Lindsköld & Hedemark, 2024; Hedemark & Lindsköld, 2025)

I sammanhanget är det också relevant att lyfta fram läsfrämjandets paradox (Dolatkah, 2013) som handlar om att läsfrämjande insatser, trots att de bygger på ideal om frivillighet och läslust, också innefattar krav på läsaren. Mats Dolatkah (2013) diskuterar denna paradox i relation till

skolbibliotek, där läsfrämjandet sker i en kontext, skolan, där elevers läsning och läsförmåga bedöms och betygssätts. I en diskursanalys av samarbeten mellan folkbibliotekarier och lågstadielärare avseende bokprat för andraklassare visar Carina Schmidt (2023) att medan bibliotekarierna talade i termer av lustfylld och socialt orienterad läsning, fokuserade lärarna mer på funktionell läsförmåga. Ambivalensen till skolan som läsfrämjande institution tas också upp av Sundström Sjödin, Persson och Pettersson (2024) när de analyserar Sveriges författarförbund som en aktör i ett svenskt "läsindustriellt komplex" (s. 378).

I tidigare forskning har det således identifierats hur olika kunskapsområden influerat styrningen av läsningen i Sverige under olika historiska perioder. Dessa kunskapsområden hänger också samman med de olika institutioner och professioner som mobiliseras i det läsfrämjande arbetet. I den kontext som studeras i denna artikel sker läsfrämjandet i samarbete mellan en institution, biblioteket, som främjar den frivilliga läsningen (i sig möjligen en paradox, se Hedemark & Lindsköld, 2025) och barnhälsovården, som har i uppgift att bedöma och ibland både diagnosticera och behandla små barns språkförmåga. I boken *Barnbibliotek och lässtimulans*, som analyserar dokumentation av Kulturrådsstödda läsfrämjande projekt från 2001–2010 (se vidare under Material), diskuterar Amira Sofie Sandin (2011) barns språkutveckling som ett ibland mer och ibland mindre självklart gemensamt så kallat professionellt objekt mellan bibliotekarier och andra yrkesgrupper som logopeder och förskollärare. I det analyserade materialet uttrycks både uppfattningar om att barns språkutveckling är ett givet mål i bibliotekariers arbete och diskussioner om huruvida bibliotekarier ska arbeta med "barnlitteratur och läslust eller språkutveckling" (s. 212, min kursivering). I en kartläggning av läsfrämjande insatser på folkbibliotek i sex regioner i södra Sverige noterar Catarina Schmidt (2015) att "språkutveckling" ofta anges som motiv till insatser riktade mot barn och deras vuxna, utan att tydligt definieras. Hon reser också en rad frågor kring samarbeten mellan bibliotekarier, förskollärare och logopeder, den vetenskapliga underbyggnaden av deras respektive kompetenser och hur väl förberedda deras utbildningar har gjort dem för samarbeten kring språkutveckling över professionsgränserna.

Frågan om olika professionella expertiser som möts i samarbeten kring barns läsning diskuteras även av Hedemark och Lindberg (2017), i en studie av hur barnbibliotekarier resonerar om folkbibliotekens sagostunder för mindre barn. Av analysen framgår att de i studien ingående bibliotekarierna saknar en professionell och teoretisk begreppsapparat för sagostundsverksamheten, samtidigt som det finns tydliga – men också skilda – uppfattningar om hur sagostunder bör gå till. I de analyserade fokusgruppssamtalen framgår också en bild av biblioteket som plats där *magi* kan uppstå. Detta förutsätter dock att man skapar möten mellan barnbibliotekarier, barnen och berättelsen, utan inblandning av till exempel föräldrar och förskollärare. Barnbibliotekarien är sålunda en skapare av magi, till skillnad från andra professionella grupper som arbetar med barn, och också barnens föräldrar. Denna typ av motsättningar mellan olika professionella kunskaper och expertiser är också ett intresse för analysen i föreliggande studie. De teoretiska verktyg som används i analysen presenteras härnäst, tillsammans med en beskrivning av hur materialet samlats in.

Teoretiska utgångspunkter, material och analysmetod

Som framgår av inledningen utgår studien från ett foucauldianskt diskursanalytiskt perspektiv där intresset riktas mot hur vetenskapligt och professionellt formulerade förståelser av läsning och läsare får betydelse och verkar i läsfrämjande insatser riktade mot små barn och deras vuxna. Det centrala begreppet i analysen är *kunskapspraktiker*. Med detta avses diskursiva praktiker grundade i olika vetenskapliga discipliner och kunskapsdomäner och som i en viss historisk kontext skapar möjligheter att beskriva och förstå objekt – som läsning – och subjekt – som läsare – på vissa vis och inte andra (se Bacchi & Bonham, 2014; Bacchi & Goodwin, 2016, s. 35–38). Väsentligt är att dessa beskrivningar

och förståelser skapar utrymmen för vad som är möjligt att säga om, men också att göra med, läsning och läsare – i det här fallet inom ramen för läsfrämjande insatser. För analysen är det vidare av vikt att det analyserade materialet härrör från samarbeten där olika vetenskapliga discipliner och kunskapsdomäner och olika professionella expertiser vad gäller läsning, föräldraskap och små barn möts.

Det analyserade materialet består av 30 foldrar, blad, böcker, DVD-filmer och andra material som består av text, bild och/eller rörlig bild. För att inkluderas i studien behövde materialet ha använts i läsfrämjandeprojekt eller -insatser i Sverige där bibliotek och barnhälsovård samarbetade och som vände sig till föräldrar till barn under sex år (det vill säga barn som ännu inte börjat grundskolan), under åren 2000–2009. Materialet skulle också vara formulerat av någon typ av expert (person och/eller institution) och innehålla instruktioner för läsning med och för barn. Det material som analyserats är listat i en separat och numrerad källförteckning. När det materialet refereras används de nummer som anges i denna förteckning.

För att identifiera läsfrämjande projekt av det slag som eftersöktes användes Kerstin Rydssjö's *Dags att höja ribban!?: En rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk- och litteracitetsutveckling* utgiven 2012 och Amira Sofie Sandins *Barnbibliotek och lässtimulans: Delaktighet, förhållningssätt, samarbete* utgiven 2011, som båda beskriver och analyserar denna typ av projekt och insatser. Sammanlagt identifierades först 13 möjliga projekt eller insatser. En del av dem hade dokumenterats till exempel i projektrapporter inlämnade till Kulturrådet, konferenspresentationer och i andra typer av projektredovisningar. Denna dokumentation lästes noggrant för att kunna identifiera material som delats ut till små barns vuxna, samtidigt som dokumentationen också gav en bild av de kontexter i vilka de användes. Alla projekt hade föräldrar som en målgrupp, men en del av dem var mer specifikt inriktade, till exempel föräldrar med annat modersmål än svenska eller föräldrar till barn med konstaterade språksvårigheter.

Det material som inkluderades i analysen hittades till exempel via Vardagstryck vid Kungliga biblioteket och vid Lunds universitetsbibliotek, via Wayback Machine, i bilagor till projektrapporter inlämnade till Kulturrådet och genom kommunikation med inblandade regionbibliotek. Somligt material gick dock inte att återfinna. I det material som gick att hitta har det inte alltid varit möjligt att fastställa detaljer som till exempel utgivningsår eller utgivare.

Rent konkret har analysen utgått från sju frågeteman, som baseras på de mer generellt formulerade frågor som Carol Bacchi (2009; Bacchi & Goodwin, 2016) har formulerat i den diskursanalytiska "What's the Problem Represented to Be"-metodologin, även känd som WPR. De sju frågeteman har anpassats efter studiens syfte och lyder:

1. Vad är det för problem som läsning ska lösa?
2. Varför? Hur skrivs motivationen till läsning fram? Hur legitimeras läsning?
3. Hur? På vilka sätt ska man läsa? Vilka aktiviteter främjas?
4. Vem? Vem/vilka ska involveras?
5. Vad ska man läsa?
6. Var ska man läsa?
7. Vilka argument/kunskap/forskning ligger bakom?

Frågorna ska förstås som sammanhängande, där den sista frågan riktas mot de kunskapspraktiker som möjliggör svaren på de föregående sex frågeteman. Analysavsnittets övergripande struktur bygger därför på svaren på fråga 7.

I den ursprungliga WPR-modellen ingår också en uppmaning om ett sista självreflexivt analytiskt steg där den som genomfört analysen analyserar sina egna problemrepresentationer. I denna studie blir detta sista steg inte centralt, men det ska poängteras att författaren, som biblioteks- och informationsvetenskaplig forskare på området, kan ses som inblandad i de kunskapspraktiker som formar det läsfrämjande arbetet i Sverige idag³. Det bör vidare nämnas att hon 2013–2014 deltog i det sista steget i ett uppdragsforskningsprojekt finansierat av Region Halland och Statens kulturråd där samarbeten mellan bibliotek och barnhälsovård studerades (se Lundh & Michnik, 2014). Redan då väcktes några av de frågor som ligger till grund för föreliggande studie som gäller de förgivettaganden som dessa samarbeten bygger på, men som inte utforskades i uppdragsforskningsprojektet.

Analys

Detta avsnitt är uppdelat i två delar. I analysen framgår hur hälso- och sjukvårdsrelaterade kunskapspraktiker möter barnbibliotekets kunskapspraktiker i läsinstruktionerna. Dessa möten och innebörden av dem för läsandets varför, hur och var beskrivs i det första avsnittet. Ett par undantag från dessa mest framträdande kunskapspraktiker kan också identifieras i materialet och dessa presenteras i det andra avsnittet.

Möten mellan kunskapspraktiker

I det följande beskrivs alltså hur hälso- och sjukvårdsrelaterade kunskapspraktiker och barnbibliotekets kunskapspraktiker möts i det analyserade materialet. I de förstnämnda kunskapspraktikerna blir logopedin, alltså det vetenskapliga ämne som ligger till grund för logopedyrket (se Hartelius et al., 2024a; 2024b), särskilt framträdande. De tio ABC-dropps-foldrarna (1–10), samt foldern *Du och ditt barn* (11) är skrivna av en logoped tillsammans med antingen en bibliotekarie eller en bibliotekskonsulent. Fyra foldrar gavs ut av Svenska logopedförbundet och den europeiska logopediorganisationen CPLOL (25–28). En del av materialet (14–17; 20–23) togs fram specifikt för föräldrar till små barn som remitterats till logoped. Det finns därför anledning att beskriva logopedin lite närmare, för att förstå det läsfrämjande som kommer till uttryck i materialet.

Liksom andra professioner inom läsfrämjandeområdet, som bibliotekarier, förskollärare och lärare för skolans tidiga år, är logopedyrket kvinnodominerat (Socialstyrelsen, 2024). Men till skillnad från dessa andra kvinnodominerade välfärdspensioner är logopedyrket tydligare knutet till hälso- och sjukvården och, även om logopedin är flervetenskaplig, medicinämnet (se Hartelius et al., 2024a; 2024b). Ett av logopedens arbetsområden handlar om att diagnosticera och behandla så kallade utvecklingsrelaterade språkstörningar, som kan beskrivas som svårigheter hos ett barn att som typiska barn i samma ålder lära sig och använda det eller de språk som talas i omgivningen (Hansson, Reuterskiöld & Sahlén, 2024; Sandgren & Tonér, 2024). Vetenskapligt baseras detta arbete med utvecklingsrelaterade språkstörningar på utvecklingspsykologiska teorier (ibid.). Vidare arbetar logopedier med de lässvårigheter som språkstörningar kan ge upphov till, ett arbete som influeras av naturvetenskapliga, snarare än samhällsvetenskapliga och humanistiska, perspektiv på läsande (se Levlin et al., 2024).

Läsandets varför

³ Ett liknande resonemang för Sundström Sjödin, Persson och Pettersson (2024) som om sin studie skriver "Denna studie handlar om en del i detta läsindustriella komplex, som vi både konstruerar genom vår studie, som vi är en del av, som vi vrider och vänder på och problematiserar" (s. 388).

Vad innebär då mötet mellan de logopediska kunskapspraktikerna och barnbibliotekets kunskapspraktiker? När det gäller läsandets *varför*, kan ett fokus på läsningens språkutvecklande potential noteras i materialet. I flera av de logopediinfluerande materialen skildras en stegvis, åldersspecifik och generell språklig utveckling som går från bebisens första joller till fem- och sexåringens "väg in i läsandets och skrivandets värld", som det står i *ABC-droppar för fem- och sexåringar* (4). Både ABC-dropparna (1–10) och de foldrar om språkstimulans som gavs ut av Svenska logopedförbundet och CPLOL (25–28) baseras på olika ålderindelningar. Genom denna indelning och beskrivningar av barns språkutveckling vid respektive ålder skapas alltså en bild av den normala språkutvecklingen. I dessa material framgår också ett slags slutmål eller åtminstone ett ideal som är en person som kommunicerar som en vuxen: "En femåring kan nästan uttrycka sig som en vuxen och frågar, diskuterar och berättar både om det som har hänt och det som ska hända" (1). Samtidigt som möjligheten till språkutveckling beskrivs som "medfödd" i foldern *Språkstimulans för de allra yngsta: 0–12 månader* (25), beskrivs också hur den kräver att den vuxna interagerar, pratar med och läser för barnet på vissa vis, till exempel i foldern *Språkstimulans för de allra yngsta: Mellan 2 och 3 år* (27):

Du lägger grunden till en god språkutveckling för ditt barn genom att

- **"bjuda in"** barnet till samtal och **vara öppen för** barnets egna samtalsinliten
- **ta dig tid att lyssna** och **svara** på ditt barns frågor och funderingar
- **utveckla** det barnet säger genom att **lägga till** information
- **spela spel** och leka lekar som bygger på turtagning och som det faller sig naturligt att samtala kring
 - Bild-Lotto
 - Matchningsspel - bild-bild, ljud-bild (Vad är det som låter?)
 - Kategorispel (Vad hör till?)
 - Sorteringslek - färg-, form- och storlek
 - Pussel
- **sjunga** och **berätta rimramsor** gärna med rörelser som förstärker ordens betydelse och stödjer språkets rytm.
- göra det till en daglig vana att **läsa** för och **berätta tillsammans** med ditt barn. Prata om bilderna i bilderboken, vad de föreställer, hur de ser ut, vad föremålen kan användas till och varför någon gråter. (27, punktlista och fetmarkeringar i original)

Detta fokus på språkutveckling enligt en norm, och som också konstaterats i tidigare forskning om senare läsfrämjandeaktiviteter (Sundström Sjödin, 2019), kan kopplas till en logopedisk praktik, där läsning blir både ett mål och ett medel i en arsenal av språkutvecklande aktiviteter som föräldern uppmanas att använda sig av. Men även i foldern *Sjutton skäl för barnboken* (24), utgiven av Svenska Barnboksakademien som samlar 18 barnboksförfattare och -illustratörer, tar upp den språkutvecklande dimensionen i ett av sina skäl, vid sidan om andra påståenden om barnbokens stora fördelar för individen – dess känslor, tänkande, kunskaper, fantasi, empati, självkänsla, etik, moral, behov av sällskap, samt förståelse för kulturarvet, konsten och andra kulturer – och samhället genom att fungera som "en brygga mellan generationerna" och för att den driver en marknad. Även informationsbladet *Välkommen till biblioteket* (12) inleds med en beskrivning av hur den vuxna kan hjälpa barnet att utveckla "ett rikt språk", för att sedan beskriva de olika typer av böcker som biblioteket kan erbjuda.

Läsandets hur

Med språkutveckling som ett svar på läsandets varför möjliggörs också ett läsandets *hur*. Ett tydligt exempel på hur hälso- och sjukvårdsrelaterade kunskapspraktiker och barnbibliotekets kunskapspraktiker möts är ett läs- och praterecept (13), där ett ritat recept ordinerar läkemedlen "ABC-droppar" och "pratläsning". Receptet utformades enligt projektdokumentationen (Westerlund & Hedenström, u.å.) för att delas ut till små barns vuxna under besök på barnvårdscentralen. Exemplet kan förstås som skrivet i en humoristisk ton där formgivningen leker med läkemedelsreceptet som genre. Samtidigt kan det också förstås som ett tidigt exempel av den läsandets och läsfrämjandets medikalisering som Sundström Sjödin (2019) och Andersson (2024b) har beskrivit. Genom formgivningen skapas ett tilltal där en professionell expert ordinerar en viss typ av läsning. På de få raderna uppmanas föräldern att dagligen läsa någon av fem specifika barnböcker för sitt barn, gärna genom "pratläsning" och detta i formen "lustfylld" och "glad". Således ges uppmaningar kring läsandets *hur*, men också *vem* och *vad*. Läsandets *var* är till stor del uttalat, men biblioteket bör enligt receptet besökas tillsammans.

Detta sätt att tilltala föräldrarna utifrån en expertposition kring *hur* läsningen för och med det lilla barnet ska gå till, men också vilka känslor som kan eller bör prägla läsestunden återkommer i materialet, då utan den mer humoristiska tonen. Ett exempel är foldern *Du och ditt barn* (11), som ger detaljerade instruktioner kring hur den vuxna kan "Skapa en mysig 'läsbubbla'" där det är tyst, där vuxen och barn sitter nära varandra för att göra stunden trygg och där den vuxna engagerar barnet i boken genom att "knyta an till barnets egna erfarenheter", använda "olika röster, miner och gester", "ge barnet tid" att svara på den vuxnas frågor kring boken, fråga "om barnet kommer ihåg vad som händer på nästa sida" och be "barnet att själv berätta och fylla i ord i kända texter och ramsor". De råd som ges i denna folder och i flera andra av materialen går således nära in på interaktionen i dyaden vuxen-barn och känslor och stämningar antingen antas eller föreskrivs. I folderna om språkstimulans utgivna av Svenska logopedförbundet och CPLOL upprepas "Ditt barn älskar att leka och ha roligt tillsammans med dig" (25–28) och i DVD-filmerna som riktar sig till föräldrar till barn som remitterats till logoped återkommer uppmaningen att "Det viktigaste är att ni har roligt tillsammans" (14–17). Både vuxna och barn förmodas eller uppmanas alltså att känna på vissa vis då de ägnar sig åt läsning.

En annan aspekt av läsandets *hur* är den så kallade "pratläsningen", som ordinerar i läs- och pratereceptet (13) och som också nämns i en del av ABC-dropparna (2, 7, 9, 10) och illustreras i en av de DVD-filmer (14) som lånades ut till föräldrar till barn som remitterats till logoped. Vad det innebär att pratläsa beskrivs på något olika vis, men centralt är att den vuxne, eller ibland barnet, berättar och förklarar fritt utifrån boken, snarare än att hålla sig till att läsa den tryckta texten ord för ord. Vidare finns det i många av materialen uppmaningar att rimma och ramsa med sitt barn och leka med språket muntligen, vilket kan ses i citatet ur *Språkstimulans för de allra yngsta: Mellan 2 och 3 år* (27) ovan. Ett annat exempel är foldern *Till dig som blir förälder: Tänk dig glädjen att få födas rätt in i språket och litteraturen!* (18):

Det ofödda barnet kan uppfatta röster, ljud och musik – språkutvecklingen börjar tidigt! Man kan berätta, sjunga och prata med sitt lilla barn från allra första stund. Rim, ramsor, sånger och småbarnsböcker – allt lånar du gratis på ditt bibliotek. Redan nu kan du leta efter favoriter bland dina barnböcker. (18)

I citatet informeras alltså personer som väntar barn om att de kan börja med det muntliga berättandet och språklekandet redan innan barnet är fött. Dessa tidiga muntliga insatser från föräldrarnas sida kopplas till barnets språkutveckling och till hjälp i detta arbete finns biblioteket som institution.

Pratläsningen, det muntliga berättandet och språklekandet är alltså exempel på läsaktiviteter där de logopediska kunskapspraktikerna möter barnbibliotekariska sagostundspraktiker (se Hedemark & Lindberg, 2017). Medan pratläsningen, rimen, ramsorna och språklekarna ordinerar för att de är språkutvecklande i den förra, hänger den senare snarare samman med en historisk tradition av muntligt sagoberättande. I informationsmaterialen riktade till föräldrar krockar dock dessa kunskapspraktiker arm i argumentationen kring vikten av att läsa för och med de små barnen.

Läsandets vad

Mötet mellan kunskapspraktikerna sker också genom att böcker lyfts fram som centrala artefakter i materialet. Detta blir särskilt tydligt i ABC-dropps-foldrarna (1–10) och foldern *Du och ditt barn* (11) som alla är uppbyggda på ett liknande vis, där information om språkutveckling ges på den första eller de första sidorna och tips om hur läsning kan gå till och – i ABC-dropparnas fall – vad som kan läsas, kommer därefter. I boktipsen går det att identifiera ett slags svensk barnbokskanon liknande den som Maria Simonsson identifierade i sin etnografiska studie *Bilderboken i förskolan* (2004), som genomfördes på två förskolor under år 2000. I det här analyserade materialet återkommer till exempel böcker som *Knacka på!* av Anna-Clara Tidholm (se även Andersson 2024a), böcker om Bu och Bä av Lena Landström och Olof Landström, och böcker om Pippi Långstrump av Astrid Lindgren. Denna kanon märks också i flera av illustrationerna i själva materialen, där kända svenska barnboksillustratörer som till exempel Catarina Kruusval, Eva Eriksson och Sven Nordqvist, har anlitats.

Ett slags norm framgår alltså vad gäller titlar och illustrationer, men också vad gäller format. Det som ska läsas är böcker – och då ”inte första bästa glitterbarnbok ur traven på stormarknaden”, som det står i *ABC-droppar från nio månader till två år* (6), utan böcker som går att låna på biblioteket. Andra medieformat nämns sparsamt och då med viss ambivalens. I *ABC-droppar för barn mellan nio och arton månader* (2), *ABC-droppar från nio månader till två år* (6) och *Du och ditt barn* (11) förklaras att radiolyssnande och/eller TV-tittande inte är språkutvecklande för små barn. I *ABC-droppar för din femåring* från 2008 (8) tas dock TV, video och ”dataspel” upp som ”en del av barnens värld” och här beskrivs det som att det är upp till den vuxna att avgöra ”vad och hur mycket ditt barn ska få titta på” och ”sätta gränser”. Här anas således ett perspektivskifte som känns igen från studier av barns populärkulturellt influerade läsande och skrivande som fick genomslag vid denna tid (t.ex. Fast, 2007), och det är också ett av få exempel på när något beskrivs som föräldrarnas val.

Det finns däremot andra artefakter, utöver böcker, vars användning uppmuntras i materialet, nämligen litterärt anknuten rekvisita och annat pedagogiskt material, som spel, figurer och dockor. Detta gäller särskilt det material – inspirationskort och DVD-filmer – som togs fram för föräldrar till barn som remitterats till logoped (14–17; 20–23). I de fyra DVD-filmerna (20–23) visas hur denna typ av rekvisita, som familjerna också kunde låna med sig hem, kan användas tillsammans med barnen. I filmerna realiserar den typ av råd som även finns i många andra delar av materialet: Det handlar om att den vuxna konstruerar avgränsade pedagogiska situationer där barnet förväntas delta på vissa vis och där den vuxna ställer frågor som barnet ska svara på, trots att den vuxna redan vet svaret (känt som IRE-sekvenser, se Mehan, 1979; Heath, 1982). Även om materialet är framtaget för att användas i familjer där barnen har konstaterade tal- och språksvårigheter, går råden och sätten att interagera med barnen att känna igen från det övriga materialet med bredare målgrupper. Oavsett om det gäller en språkbehandlande intervention eller vardaglig interaktion, ska den vuxna alltså bete sig på ungefär samma vis.

Mötet mellan de olika kunskapspraktikerna sker således kring artefakter som böcker, litterärt anknuten rekvisita och annat pedagogiskt material. Dessa material förmedlas via biblioteket, men de

detaljerade instruktionerna för hur det ska användas – som kan ses som en typ av regisserande av interaktion, kommunikation och känslor mellan förälder och barn – kan kännas igen från den logopediska behandlingen.

Undantag

I det analyserade materialet finns det dock två exempel utan detta möte mellan de logopediska kunskapspraktikerna och barnbibliotekets, nämligen den lilla tvåspråkiga boken *Två språk eller flera?: råd till flerspråkiga familjer* (19), utgiven av Språkforskningsinstitutet i Rinkeby och Myndigheten för skolutveckling på svenska och ett av elva andra språk, samt den bokmärkesformade *Äppelhyllan* (30) med okänd utgivare. Dessa två exempel är sinsemellan mycket olika, inte minst vad gäller omfång, men har det gemensamt att de lämnar det upp till läsaren av boken/bokmärket att välja vad de ska göra med det de läst om. I *Två språk eller flera?* görs detta uttryckligen i baksidestexten:

Råden är allmänna och passar många men kanske inte alla. Givetvis ska varje förälder välja det som känns naturligtast och bäst i den egna familjen. (19)

I baksidestexten nämns också att faktiska föräldrar har varit involverade i framtagandet av boken, tillsammans med flerspråkighetsforskare och pedagoger. Även om de råd som ges i boken gäller familjesituationer, till exempel om vilket eller vilka språk man som förälder ska tala med sitt eller sina barn, formuleras de som något som föräldrarna själva kan ta ställning till, utifrån en fråga som har formulerats som om att den har ställts av föräldrar:

Vilket språk ska vi tala med vårt barn då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska?

Tala det språk ni behärskar bäst och som ni kan uttrycka er mer nyanserat på. För många är det modersmålet. Det är också lättare att uppfostra sina barn på ett språk som man bättre kan uttrycka sina känslor på. Många vuxna har också lättare att återge sagor och berättelser från sin egen barndom, sjunga sånger eller göra rim och ramsor tillsammans med barnet på det språk de själva talade som barn. Sådana aktiviteter betyder mycket inte bara för kontakten med barnet utan också för barnets allmänna språkutveckling.

Välj det språk som känns naturligtast! (19)

Råden som ges här är även de normativa, som i det här exemplet att det är bäst att uppfostra sitt/sina barn på det språk som är ens starkaste, inte minst för barnets språkutveckling. Men det är samtidigt den vuxna som avgör vilket språk som är det starkaste och som också ska avgöra vilket språk som känns naturligtast att använda. Det ges således råd för interaktionen mellan vuxen och barn, men på en övergripande nivå, snarare än på den detaljerade nivå kring till exempel blickar, tonfall och känslolägen som återfinns i andra delar av materialet. I boken nämns också de rättigheter man har som flerspråkigt barn, till exempel vad gäller modersmålsundervisning.

I informationen om den så kallade äppelhyllan (30) förklaras att det finns hyllor med bokformat som är anpassade till personer som lever med funktionsnedsättning och att det går att fråga på biblioteket om material man vill få tag på. Det ges dock inga uppmaningar om vad läsaren ska och bör göra med böckerna. Utgångspunkten tycks vara att det finns barn och unga som lever med funktionsnedsättningar som gör att de kan behöva eller vilja läsa andra format än enbart svartskrift och att biblioteket kan vara behjälpligt med att hitta sådana format. Här, liksom i *Två språk eller flera?* (19), utgår informationen från att olika barn och olika familjer kan ha olika förutsättningar och behov

och att olika samhälleliga institutioner kan fungera som stöd för dessa barn och familjer. Någon medikalisering, diagnosticering eller behandling av dessa barns och familjers läsning går dock inte, som i stora delar av det övriga materialet, att identifiera.

Diskussion och avslutning

Syftet med denna studie var att skapa en förståelse för hur det läsfrämjande som tog form i insatser där barnbibliotek och barnhälsovård samarbetade under tidigt 2000-tal diskursivt möjliggjordes. För att uppfylla detta syfte har en diskursanalys av material som delades ut till små barns vuxna inom ramen för sådana samarbeten genomförts. I det följande diskuteras denna analys utifrån de två forskningsfrågor som studien utgår från.

Den första frågeställningen lyder: Vilka kunskapspraktiker kommer till uttryck i instruktioner för läsning riktade mot föräldrar till små barn under 2000-talets första decennium? Av analysen framgår framförallt hälso- och sjukvårdsrelaterade kunskapspraktiker som är särskilt influerade av logopedin, respektive barnbibliotekets kunskapspraktiker – och de förstnämnda ter sig dominerande. Vid sidan av dessa huvudsakliga kunskapspraktiker kan även kunskapspraktiker kopplade till flerspråkighetsforskning, funktionshinderfrågor, respektive litteracitetsforskning skönjas.

Den andra frågeställningen lyder: Vilka förståelser av läsning, läsare och läsfrämjande möjliggörs genom dessa kunskapspraktiker? Denna fråga får i det följande ett tredelat svar.

I mötet mellan de hälso- och sjukvårdsrelaterade kunskapspraktikerna och barnbibliotekets kunskapspraktiker framträder en bild av *läsning* som en av flera språkutvecklande aktiviteter som föräldrar bör utforma och genomföra med sina barn, på mycket specifika vis. Att utveckla läsförmåga är också ett mål för barns språkutveckling. I materialet syns således mycket lite av den diskussion som Sandin (2011) visat fanns under undersökningsperioden, som rörde en tvekan kring barnbibliotekets och barnbibliotekariernas roll vad gäller små barns språkutveckling. Språkutveckling som motiv till läsning framstår som självklart i materialet, även om andra motiv skymtas, kopplade till exempelvis kulturarv och litteratur som konstform. Detta möte mellan kunskapspraktiker möjliggörs i materialet genom barnboken och barnboksanknuten rekvisita som objekt. I föräldrarnas språkutvecklande arbete med sitt barn, något som tillhör logopedins kunskapspraktiker, kommer en kanon av barnböcker och litterärt anknuten rekvisita, som tillhör barnbibliotekets kunskapspraktiker, till användning. Det är via dessa objekt som förståelsen för läsning som främst språkutvecklande möjliggörs.

När det gäller *läsare* framgår i analysen att det är något som föräldern är genom sin högläsning för barnet, och som barnet – om det utvecklas normalt – ska bli. Vidare, som Sundström Sjödin (2019) och Lindström Sol och Ekholm (2021) också har illustrerat, kräver denna läsning insatser från olika professionella experter som talar om, inte bara hur föräldern ska läsa, men också hur föräldern ska interagera med sitt barn och till och med känna under denna interaktion. Tidigare pedagogisk forskning (Fast, 2007; Heath, 1982) har visat att mönster i vuxnas sätt att interagera med sina barn kring skriftspråkliga artefakter hänger samman med de vuxnas bakgrund, till exempel i fråga om klass, utbildning och socialt och geografiskt sammanhang. I det analyserade materialet i denna studie berörs dock sällan denna typ av skillnader. Istället framträder i materialet ett ideal av svensk pedagogisk medelklass av det slag som Sundström Sjödin (2019) identifierat, där normer kring läsning framställs som självklara, utan att problematiseras.

En konsekvens av dessa förståelser av läsning och läsande, är ett *läsfrämjande* som framstår som preventivt och behandlande, snarare än kulturellt och bildande. Det problem som ska lösas handlar om barns språkutveckling, som måste stöttas på mycket specifika vis, för att inte gå fel. Detta förebyggande arbete gäller alla små barn och deras vuxna, och inte enbart barn som har särskilda

behov i relation till språkutveckling. I det analyserade materialet löses således läsfrämjandets paradox (se Dolatkah, 2013) genom att likställa vissa former av läsande och relaterade språkliga aktiviteter med något som är medicinskt nödvändigt. Detta blir därmed svårt att avstå som förälder. Denna effekt av hälso- och sjukvårdsrelaterade kunskapspraktiker blir extra tydlig i jämförelse med material där läsning inte medikaliseras och där både vuxna och barn ges ett val att faktiskt tacka nej till de samhälleliga institutionernas läsfrämjande.

Det denna studie illustrerar är således ett genombrott för ett förebyggande, diagnosticerande och behandlande förhållningssätt i det läsfrämjande arbetet med och för barn under 2000-talets första decennium. På så vis ges en bakgrund till Schmidts (2015), Sundström Sjödin (2019), Lindström Sols och Ekholms (2021) och Anderssons (2025) analyser av senare läsfrämjande insatser, projekt, verksamheter och material som tillsammans visar hur läsning under 2010-talet och fram till idag har omvandlats till redskap för frågor som vanligtvis behandlats utanför det kulturpolitiska området och hur läsande i hemmet har blivit ett objekt för samhällets kontroll. Studien visar också hur den politiska diskussionen om frivillig läsning i Sverige som Lindsköld och Hedemark (2024) och Hedemark och Lindsköld (2025) har analyserat också ger genklang i de offentliga institutionernas arbete, inte minst när det gäller ett mer naturvetenskapligt orienterat synsätt på läsning.

Studien illustrerar också "den goda viljans dilemmor" (Hirdman, 2018, s. 6, se även Hedemark & Lindsköld, 2025, s. 13) i relation till folkbibliotekens läsfrämjande arbete med föräldrar och barn, då hälso- och sjukvårdsrelaterade kunskapspraktiker fått en alltmer dominerande roll i det material som använts i detta arbete. Folkbiblioteken ska förvisso enligt den nuvarande svenska bibliotekslagen främja barns språkutveckling (SFS 2013:801, 8§). Samtidigt har det – som hela det allmänna biblioteksväsendet – också ett bredare uppdrag som innefattar litteratur, "bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt" (§2). Liknande formuleringar fanns också i den bibliotekslag som gällde under perioden som undersökts (SFS 1996:1596). Ett intryck från analysen är dock att dessa senare delar av uppdraget överskuggas av ett fokus på små barns språkutveckling. Detta fokus leder till, om än kanske oavsiktligt, att den vuxna läsaren ofta tilltalas som en som inte riktigt vet hur de ska kommunicera med sitt barn, vilket hotar barnets framtida läsförmåga (se även Lindström Sol & Ekholm, 2021; Sundström Sjödin, 2019).

Vidare har tidigare forskning (Andersson, 2025; Lindström Sol & Ekholm, 2021; Schmidt, 2015; Sundström Sjödin, 2019) visat att detta fokus på små barns språkutveckling accentuerats ytterligare i senare läsfrämjande aktiviteter och insatser för barn och deras vuxna i Sverige. Idag ser vi ett läsindustriellt komplex där barnlitteratur delas in i kategorier efter dess specifika språkutvecklande egenskaper (t.ex. Bibliotek Uppsala, u.å.), där somlig barnlitteratur ges ut just för att vara språkutvecklande (se t.ex. Tisell, u.å.) och där föräldrar ges detaljerade instruktioner för hur de ska läsa för sina små barn bland hälso- och sjukvårdsinformationen på den svenska allmänna vårdens webbplats 1177.se (se t.ex. Nyström, u.å.). Centrala frågor att ställa handlar då om barnbibliotekets roll och barnbibliotekariens expertis i detta läsindustriella komplex och var dessa artikuleras, hur och av vem (se Schmidt, 2015) och också hur dessa uppfattas av de personer som de läsfrämjande insatserna riktar sig till.

Den här studien visar hur det tidiga 2000-talet tycks vara en period då ett viktigt diskursivt skifte sker i barnbibliotekets läsfrämjande arbete, där hälso- och sjukvårdsrelaterade kunskapspraktiker får ett allt större inflytande. Studien ger dock inga svar på varför detta skifte sker och varför samverkan mellan barnbibliotek och barnhälsovård intensifierades under denna tid. Det går att notera att utvecklingen på området har rört sig från vad som kan kallas eldsjälsoberoende projekt och verksamheter, till stora nationella satsningar och mer permanenta verksamheter. Det går också att

notera ett samverkansimperativ inom den svenska välfärden i stort (Flisbäck, Nord & Uddling, 2024). Vidare är det känt att den regionala kulturpolitiken var under förvandling under tidigt 2000-tal (Blomgren & Johannisson, 2016). Betydelsen av dessa aspekter och hur de eventuellt hänger samman är dock något för vidare studier att utforska.

Författarens tack

Artikeln är skriven inom ramen för projektet *Det lilla livets läsning: Att forma läsning i det svenska folkhemmet*, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond 2022–2026, diarienummer P22-0129. Författaren vill tacka Åse Hedemark, Linnéa Lindsköld och Mats Dolatkah för konstruktiva kommentarer under arbetet med texten, samt alla som hjälpt till att (försöka) lokalisera det empiriska materialet: Monica Axelsson, Maria Ehde Andersson, Eva Fred, Anna Hansson, Eva Norrbelius, Amira Sofie Sandin, Signe Tonér, samt Vardagstryck vid Kungliga biblioteket och Lunds universitetsbibliotek.

Källförteckning

1. Ahlén, B., & Westerlund, M. (2001). *ABC-droppar för barn mellan fyra och fem år*. [Folder]. Bibliotekstjänst.
2. Ahlén, B., & Westerlund, M. (2001). *ABC-droppar för barn mellan nio och arton månader*. [Folder]. Bibliotekstjänst.
3. Ahlén, B., & Westerlund, M. (2001). *ABC-droppar för barn mellan två och ett halvt och tre år*. [Folder]. Bibliotekstjänst.
4. Ahlén, B., & Westerlund, M. (2002). *ABC-droppar för fem- och sexåringar*. [Folder]. Bibliotekstjänst.
5. Ahlén, B., & Westerlund, M. (2001). *ABC-droppar för nyfödda*. [Folder]. Bibliotekstjänst.
6. Hedenström, S., & Westerlund, M. (2008). *ABC-droppar från nio månader till två år*. [Folder]. BTJ Förlag.
7. Hedenström, S., & Westerlund, M. (2008). *ABC-droppar för din baby*. [Folder]. BTJ Förlag.
8. Hedenström, S., & Westerlund, M. (2008). *ABC-droppar för din femåring*. [Folder]. BTJ Förlag.
9. Hedenström, S., & Westerlund, M. (2008). *ABC-droppar för din fyraåring*. [Folder]. BTJ Förlag.
10. Hedenström, S., & Westerlund, M. (2008). *ABC-droppar för din två- och treåring*. [Folder]. BTJ Förlag.
11. Hedenström, S., & Westerlund, M. (u.å.). *Du och ditt barn*. [Folder]. Landstinget Uppsala län.
12. Länsbiblioteken & Internationella biblioteket i Stockholm. (u.å.). *Välkommen till biblioteket*. [Blad].
13. *Läs- och pratrecept*. (u.å.). [Blad].
14. Projektet Språkkedjan. (u.å.). *Bu & Bä-ryggsäcken: "Det var en gång"*. [DVD].

15. Projektet Språkredjan. (u.å.). *Kråkan-ryggsäcken: "Ut i vida världen"*. [DVD].
16. Projektet Språkredjan. (u.å.). *Pippi-ryggsäcken: "I sagans förtrollade värld"*. [DVD].
17. Projektet Språkredjan. (u.å.). *Spindel-ryggsäcken: "Vår värld"*. [DVD].
18. Regionbibliotek Västra Götaland. (2007). *Till dig som är blivande förälder: Tänk dig glädjen att få födas rätt in i språket och litteraturen!* [Folder].
19. Språkforskningsinstitutet i Rinkeby & Myndigheten för skolutveckling. (2004). *Två språk eller flera?: Råd till flerspråkiga familjer = Two languages or more?: Advice for multilingual families: engelsk version.*
20. *Språkredjan, Alfonsryggsäcken.* (u.å.) [Laminerade kort.]
21. *Språkredjan, blå.* (u.å.) [Laminerade kort.]
22. *Språkredjan, Pippiväska.* (u.å.) [Laminerade kort.]
23. *Språkredjan, svarta kort.* (u.å.) [Laminerade kort.]
24. Svenska Barnboksakademin. (2004). *Sjutton skäl för barnboken* (2 rev. uppl.) [Folder].
25. Svenska logopedförbundet & CPLOL. (u.å.). *Språkstimulans för de allra yngsta: 0–12 månader.* [Folder].
26. Svenska logopedförbundet & CPLOL. (u.å.). *Språkstimulans för de allra yngsta: Mellan 1 och 2 år.* [Folder].
27. Svenska logopedförbundet & CPLOL. (u.å.). *Språkstimulans för de allra yngsta: Mellan 2 och 3 år.* [Folder].
28. Svenska logopedförbundet & CPLOL. (u.å.). *Språkstimulans för de allra yngsta: Mellan 3 och 4 år.* [Folder].
29. Västerbottens läns landsting, Region Halland, ABF, Studieförbundet Vuxenskolan & En bok för alla. (u.å.). *Med språket framför sig: Ett projekt om hur vi kan ge våra barn ett rikt och levande språk.* [Folder].
30. *Äppelhyllan.* (u.å.). [Bokmärke].

Litteraturförteckning

Andersson, S. (2024a). Knacka på böcker: Spädbarnsläsning och subjektivering under ett besök på biblioteket. I K. Berglund, & A. Steiner, A. (Red.), *Litteratursociologi i nytt ljus* (s. 165-189). Avdelningen for litteratursociologi.

Andersson, S. (2024b) Läs och läs goda böcker! Läsning och hälsopolitik i dag och på 1930–1950-talet. I E. Erlanson, J. Helgason, P. Henning, & L. Lindsköld (Red.), *Litteratur, konst och politik i välfärdsstatens Sverige* (s. 205–220). Kungliga Vitterhets historie och antikvitets akademien.

- Andersson, S. (2025). *Röra vid böcker: Diskursiva och materiella arrangemang kring bebisars boksamvaro*. Makadam förlag.
- Bacchi, C., & Bonham, J. (2014). Reclaiming discursive practices as an analytic focus: Political implications. *Foucault Studies*, (17), 179–192. <https://doi.org/10.22439/fs.v0i17.4298>
- Bacchi, C. L. (2009). *Analysing policy: What's the problem represented to be?* Pearson.
- Bacchi, C. L., & Goodwin, S. (2016). *Poststructural policy analysis: A guide to practice*. Palgrave Pivot.
- Bibliotek Uppsala. (u.å.). *Språkpiller – boktips*. <https://bibliotekuppsala.se/sprakpiller-boktips>
- Bibliotekslag* (SFS 1996:1596). Kulturdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-19961596_sfs-1996-1596/
- Bibliotekslag* (SFS 2013:801). Kulturdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801/
- Björklund, E. (2019). Omstridd information: Maj Wechselsemanns *Omställningen* och kritik mot kommersiellt material om att få barn på 1970-talet. I F. Norén, & E. Stjernholm (Red.), *Efterkrigstidens samhällskontakter* (s. 217–244). Lunds universitet.
- Blomgren, R., & Johannisson, J. (2016). Decentralisering i svensk kulturpolitik: Idéer, argument och resultat. I J. Svensson, & K. Tomson (Red.), *Kampen om kulturen: Idéer och förändring på det kulturpolitiska fältet* (s. 149–166). Studentlitteratur.
- Carlsson, H. (2024). *Läsfrämjandets geografi*. KB och Statens kulturråd. <https://digiteket.se/inspirationsartikel/lasframjandets-geografi/>
- Dolatkah, M. (2013). Skolbibliotek och läsfrämjande: Tre problemområden. I L. Limberg & A. H. Lundh (Red.), *Skolbibliotekets roller i förändrade landskap: En forskningsantologi* (s. 111–134). BTJ.
- Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva: familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. [Doctoral dissertation, Uppsala universitet].
- Flisbäck, M., Uddling, J., & Nord, T. (2024). *Välfärdssamhällets omvandling i praktiken*. Nordic Academic Press.
- Hansson, K., Reuterskiöld, C., & Sahlén, B. (2024). Utvecklingsrelaterad språkstörning: Teoretisk översikt. I L. Hartelius, K. Johansson, M. Levlin, E. Schalling, & M. Södersten (Red.), *Grundbok i logopedi* (s.59–68). Studentlitteratur.
- Hartelius, L., Johansson, K., Levlin, M., Schalling, E., & Södersten, M. (2024a). Logopedi som profession. I L. Hartelius, K. Johansson, M. Levlin, E. Schalling, & M. Södersten (Red.), *Grundbok i logopedi* (s. 25–42). Studentlitteratur.

Hartelius, L., Johansson, K., Levlin, M., Schalling, E., & Södersten, M. (2024b). Logopedi som ämne. I L. Hartelius, K. Johansson, M. Levlin, E. Schalling, & M. Södersten (Red.), *Grundbok i logopedi* (s. 43–56). Lund: Studentlitteratur.

Heath, S. B. (1982). What no bedtime story means: Narrative skills at home and school. *Language in Society*, 11(1), 49–76. <http://www.jstor.org/stable/4167291>

Hedemark, Å. (2020). Constructing the literate child: An analysis of Swedish literature policy. *Library & Information History*, 36(2), 73–88. <https://doi.org/10.3366/lih.2020.0018>

Hedemark, Å., & Jonsson, E. (2021). Läsning för framtidens samhällsmedborgare: En studie av dåtidens och nutidens svenska kulturpolitiska debatter om barns läsning. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 24(2), 120–138. <https://doi.org/10.18261/issn.2000-8325-2021-02-03>

Hedemark, Å., & Lindberg, J. (2017). Stories of storytime: The discursive shaping of professional identity among Swedish children's librarians. *Information Research*, 22(1), paper CoLIS1612. <http://InformationR.net/ir/22-1/colis/colis1612.html>

Hedemark, Å., & Lindsköld, L. (2025). *Den frivilliga läsaren: Läsningens politik i Sverige efter 1945*. Gidlunds förlag.

Hirdman, Y. (2018). *Att lägga livet till rätta: Studier i svensk folkhemspolitik*. (Fjärde reviderade utgåvan, andra tryckningen). Carlssons.

Lassén-Seger, M., & Österlund, M. (2025). Statligt sanktionerad flerspråkighet för bebisar och deras vuxna: Litterär flerspråkighet i finländska babylådeböcker. *Barnboken*, 48. <https://doi.org/10.14811/clr.v48.947>

Levlin, M., Björnström, M., Hedenius, M., & Hallin, A.E. (2024). Utvecklingsrelaterade läs-, skriv- och räknesevårigheter. I L. Hartelius, K. Johansson, M. Levlin, E. Schalling, & M. Södersten (Red.), *Grundbok i logopedi* (s. 95–103). Studentlitteratur.

Lindsköld, L., & Hedemark, Å. (2023). Changes in the governance of the reading subject: Swedish reading policy, c. 1949–1984. *International Journal of Cultural Policy*, 30(2), 253–267. <https://doi.org/10.1080/10286632.2023.2187052>

Lindsköld, L., Dolatkhan, M., & Lundh, A. (2020). Aesthetic reading as a problem in mid-20th century Swedish educational policy. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 23(1), 48–64. <https://doi.org/10.18261/issn.2000-8325/-2020-01-04>

Lindström Sol, S., & Ekholm, D. (2021). Integrating cultural and social policy through family home visits in suburban areas of exclusion: Examining the rationalities of Bookstart Göteborg. *International Journal of Cultural Policy*, 27(7), 952–966. <https://doi.org/10.1080/10286632.2020.1860031>

Mehan, H. (1979). *Learning lessons: Social organization in the classroom*. Harvard University Press.

Mol, A. (2013). Mind your plate! The ontologies of Dutch dieting. *Social Studies of Science*, 43(3), 379–396. <https://doi.org/10.1177/03063127124569>

- Nyström, U. (Red.) (u.å.). Ge barnet ett språk – läs tillsammans! 1177.se.
<https://www.1177.se/Gotland/barn--gravid/sa-vaxer-och-utvecklas-barn/ge-barnet-ett-sprak-Gotland/>
- Rose, N. (1999). *Governing the soul: The shaping of the private self*. (2:a uppl.) Free Association Books.
- Rydsjö, K. (2012). *Dags att höja ribban!?: En rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk- och litteracitetsutveckling*. Regionbibliotek Halland.
- Sandgren, O., & Tonér, S. (2024). Utvecklingsrelaterad språkstörning. I L. Hartelius, K. Johansson, M. Levlin, E. Schalling, & M. Södersten (Red.), *Grundbok i logopedi* (s. 69–74). Studentlitteratur.
- Sandin, A.S. (2011). *Barnbibliotek och lässtimulans: Delaktighet, förhållningssätt, samarbete*. Regionbibliotek Stockholm.
- Schmidt, C. (2015). "Vi packar mängder med böcker, kanelgiffar, saft och kör ut": En rapport om läsfrämjande insatser hos folkbiblioteken i sex län/regioner. Regionbibliotek Halland.
- Schmidt, C. (2023). Librarians' book talks for children: An opportunity for widening reading practices? *Journal of Early Childhood Literacy*, 23(3), 470–492.
<https://doi.org/10.1177/1468798420964941>
- Simonsson, M. (2004). *Bilderboken i förskolan: en utgångspunkt för samspel*. (1. uppl.) [Doctoral dissertation, Linköpings universitet].
- Socialstyrelsen (2024). *Bilaga: Tabeller: Statistik om legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (2023) samt arbetsmarknadsstatus (2022)*. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/halso-och-sjukvardspersonal/>
- Stavrum, H. (2013). Begeistringsforskning eller evalueringstyranni?: Om kunskap om konst för barn och unge. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 16, (1), 154–171.
- Sundström Sjödin, E. (2019). Creating the valuable: Reading as a matter of health and successful parenthood. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 40(1), 46–60.
<https://doi.org/10.1080/01596306.2018.1549703>
- Sundström Sjödin, E., Persson, M., & Pettersson, D. (2024) Läsning, ekologi och siffror: Sanningspraktiker hos en läsfrämjande aktör. I A. Ohlsson, A. Sigrell, P. Strand, & M. Sundby (Red.), *Femtonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning: Språk och litteratur – en omöjlig eller skön förening?* (s. 377–390). Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning.
- Tisell, A. (u.å.). *Historien om Babblarna*. <https://hattenforlag.se/historien-om-babblarna/>
- Westerlund, M., & Hedenström, S. (u.å.). *Språket, typ – redan på skötbordet: Ett samarbete mellan Barnhälsovården i Uppsala län och Länsbibliotek Uppsala 2005–07*.